

Т. В. Клименко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ключові слова: управління, бізнес-процеси, управлінський облік, методи і функції управлінського обліку.

Сьогоднішні умови функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання вимагають якомога швидкого реагування на постійні зміни зовнішнього середовища, гнучкості й здатності адаптувати організаційну структуру та асортимент продукції, що, у свою чергу, потребує побудови ефективної системи прийняття управлінських рішень. Зауважимо, що дані бухгалтерської звітності вже не задовольняють повною мірою потреби управлінців через те, що об'єкти управління є більш складними, а також через збільшення кількості неекономічних факторів, які впливають на функціонування підприємств. Це вимагає поєднання бухгалтерської та нефінансової інформації, в результаті чого можемо констатувати, що основою інформаційної бази прийняття управлінських рішень є саме система управлінського обліку як неодмінний елемент менеджменту, важливий інструмент управління підприємством та підвищення його якості й ефективності.

У цьому контексті управлінський облік є інформаційною системою, яка забезпечує збір, вимірювання, систематизацію, аналіз та передачу даних для прийняття стратегічних, тактичних, оперативних рішень у процесі управління суб'єктом господарювання для досягнення поставлених цілей.

Мета системи управлінського обліку полягає у створенні інформаційного забезпечення процесів планування, контролю і прийняття управлінських рішень для досягнення цілей суб'єкта господарювання на основі сукупності показників його функціонування та індикаторів зовнішнього середовища.

Об'єктом управлінського обліку є сукупність бізнес-процесів, які можна розподілити на дві групи: основні процеси (сукупність процесів, в яких змінюється споживча цінність продукції для клієнтів) і процеси управління та забезпечення (створюють та підтримують необхідні умови для виконання основних процесів) (рис. 1).

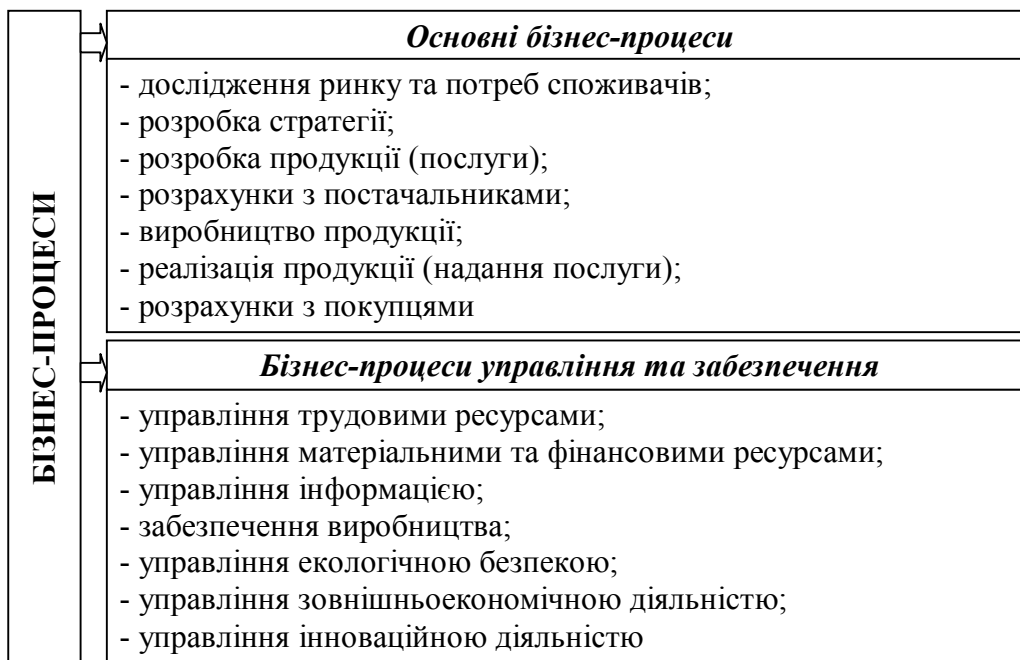

Рис. Класифікація бізнес-процесів як об'єктів управлінського обліку

Система управлінського обліку безпосередньо залежить від бізнес-процесів на підприємстві на підставі сукупності витрат, відповідно, кожному виду бізнес-процесу належить певний набір витрат, які беруть участь у процесі калькулювання собівартості продукції, що ви-

робляється (послуги, що надається). Зазначимо, що витрати, які виникають в основних бізнес-процесах, можемо ідентифікувати як прямі витрати, а ті, що виникають у процесах управління та забезпечення, – непрямі, які потребують подальшого розподілу згідно з обліковою політикою на підприємстві.

Завдання управлінського обліку полягають у підготовці інформації для:

- забезпечення стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання;
- посилення керованості підприємства та створення надійних передумов для його стратегічного розвитку;
- розробки перспектив довгострокового розвитку та утримання підприємством вигідних і важливих ринкових позицій;
- зменшення небезпеки помилок і збільшення можливостей системної організації реалізації завдань, поставлених перед підприємством [1].

Функції управлінського обліку тісно пов'язані з функціями управління та полягають у наступному:

- *інформаційна* – забезпечення управлінського персоналу всіх рівнів інформацією, необхідною для ефективнішого планування, контролю та прийняття управлінських рішень;
- *контрольна* – контроль і оцінка результатів діяльності структурних підрозділів, окремих виконавців та підприємства в цілому; досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей підприємства, ефективності прийнятих рішень та їх впливу на результати діяльності підприємства; оцінка критеріїв майбутнього й поточного потенціалів і забезпечення ефективного механізму управління підприємством з метою досягнення стратегічних орієнтирів;
- *прогнозна* – інформаційне забезпечення перспективного планування та спрямування розвитку підприємства на досягнення його стратегічних цілей;
- *аналітична* – інформаційне забезпечення аналізу відхилень фактичних витрат і результатів діяльності окремих центрів відповідальності від запланованих (прогнозних) на основі широкого використання економіко-математичних методів і моделювання;
- *комунікаційна* – управлінська інформація є засобом прямого та зворотного зв'язку між рівнями управління, функціональними й структурними підрозділами, внутрішнім і зовнішнім середовищем [1].

Вимогами до формування ефективної системи управлінського обліку є: сумісність з організаційною та функціональною структурою підприємства; доступність для розуміння управлінським персоналом інформації, яка генерується засобами управлінського обліку; гнучкість та адаптивність до зміни умов досягнення мети і вирішення завдань управління; виключення нераціональних, неефективних процедур обробки даних, складних для практичного застосування методичних підходів; впровадження сучасних ефективних засобів автоматизації формування та обробки економічної інформації.

Для виконання покладених на систему управлінського обліку завдань використовується сукупність методів:

- *методи планування* – для розробки планових і нормативних показників, складання бюджетів;
- *методи обліку* – для виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення та узагальнення даних;
- *методи контролю* – для здійснення превентивного та поточного контролю над виконанням планових показників і бюджетів, оцінки відхилень фактичних показників від запланованих або нормативних;
- *методи аналізу* – для оцінки причинно-наслідкових взаємозв'язків між економічними подіями та показниками, їх інтерпретації та пошуку внутрішніх резервів нарощування ефективності підприємницької діяльності;
- *методи моделювання* – для розробки альтернативних варіантів управлінських рішень та виявлення економічних наслідків їх прийняття;
- *інформаційно-комунікативні методи* – для збору, обробки, зберігання та передачі інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень;

- регулятивні методи – для впровадження у практику управління прийнятних варіантів управлінських рішень (мотивація, регулювання, координація) [2].

Отже, протягом усього процесу економічного розвитку механізми управління економічними суб'єктами змінюються та удосконалюються під впливом зовнішнього середовища. Потребує уточнення й інформаційне обліково-аналітичне забезпечення, що є основою для прийняття управлінських рішень, а повнота та своєчасність отримання достовірних і обґрунтованих даних про діяльність суб'єкта господарювання вимагають системного підходу та розвитку методичних основ управлінського обліку. Управлінський облік, зважаючи на його звільнення від регулятивного впливу та необов'язковості використання окремих методологічних прийомів, які притаманні фінансовому та податковому обліку, більшою мірою реагує на зміни параметрів зовнішньої кон'юнктури, а його інструментарій є більш гнучким для того, щоб адаптуватися до макроекономічних змін.

Список використаних джерел: 1. *Нападовська Л. В.* Базові принципи управлінського обліку / Л. В. Нападовська // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2013. – № 1 (139). – С. 173–181. 2. *Ночовна Ю. О.* Сутність управлінського обліку: процесно-функціональний та системний підходи / Ю. О. Ночовна // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18, ч. II. – С. 159–166.

УДК 658.1

Т. В. Клименко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

О. М. Ліхощапка, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ключові слова: управління, управлінський облік, бюджетування, бюджет.

Вирішення проблем формування ефективної системи фінансового планування на підприємстві можливе за рахунок впровадження такого фінансового інструментарію, як бюджетування. В загальному вигляді процес бюджетування полягає у складанні окремих бюджетів структурними підрозділами за функціональними сферами, які розроблені на основі затверджених керівництвом програм та передбачають досягнення тактичних цілей планування в межах реалізації стратегії розвитку підприємства. Відповідно, організація бюджетування в системі управлінського обліку безпосередньо пов'язана зі стратегічним плануванням.

Науковці дають різні визначення поняття «бюджетування», головна відмінність між якими полягає у масштабі охоплення: деякі розглядають його з позицій оперативного та поточного планування, інші – як систему, що включає сукупність принципів формування організаційної структури підприємства, центрів відповідальності, системи планування, управлінського обліку і контролю (таблиця).

Таблиця

Наукові підходи до трактування поняття «бюджетування»

Науковець	Визначення поняття
1	2
Л.Глиницька [1]	Процес розробки, виконання контролю, аналізу та коригування окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними сферами діяльності підприємства, їх узгодженість та узагальнення по підприємству в цілому
Т.Каменська [2]	Система виключного короткострокового планування, обліку та контролю коштів і результатів діяльності підприємства за центрами відповідальності та сегментами бізнесу.
Т. Пожуєва [3]	Процес організації управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, який базується на розробленні бюджетів у розрізі центрів відповідальності чи напрямів діяльності, здійсненні на цій основі контролю за їх виконанням, проведенні аналізу відхилень фактичних результатів від бюджетних та регулюванні господарської діяльності з метою узгодження і досягнення намічених результатів на всіх рівнях управління
Г. Столяров, Р. Пенова [4]	Планування, облік і контроль руху грошових коштів і аналіз фінансових результатів конкретних напрямків діяльності підприємства. Мета бюджетування полягає у визначенні суми і структури витрат підприємства і його підрозділів на конкретні цілі та фінансове забезпечення їх покриття